

Byrådssak /21

Saksframstilling

Vår referanse: 2021/57623-2

Høringsuttalelse - Forslag til endringer i sosialtjenestelova §§ 18 og 22 om søknad om og utbetaling av økonomisk stønad

Hva saken gjelder:

Arbeids- og sosialdepartementet har sendt ut høring på forslag til endringer i sosialtjenesteloven om å lovregulere krav til innsending av søknad om økonomisk stønad i sosialtjenesteloven § 18 og om endring av sosialtjenesteloven § 22 om utbetaling av økonomisk stønad. Formålet med lovendringene er å bidra til økonomisk selvstendighet, likestilling, utjevning av maktforhold innad i familier og økt bistand til å komme i inntektsgivende arbeid for alle mottakere av økonomisk sosialhjelp. Forslaget er også et tiltak i regjeringens arbeid mot vold i nære relasjoner og negativ sosial kontroll. Begrepet vold i nære relasjoner forbindes ofte med fysisk vold, men økonomisk vold er også en del av voldsbildet. Dette innebærer for eksempel at en person nektes tilgang til, og rådighet over egen eller felles bankkonto, eller forhindres fra å jobbe og ha egen inntekt, slik at man presses til å måtte be om penger og være avhengig av voldsutøver.

Sosialtjenesteloven § 18 gir bestemmelser om stønad til livsopphold. I bestemmelsen første ledd foreslår departementet et nytt annet punktum som fastsetter at søknaden skal fremsettes av den enkelte myndige person som stønadene skal komme til gode.

Sosialtjenesteloven § 22 gir bestemmelser om utbetalingen av økonomisk stønad. Bestemmelsen fastsetter at økonomisk stønad som hovedregel skal utbetales til den som har søkt om stønaden. Departementet foreslår at bestemmelsen endres, slik at økonomisk stønad som hovedregel skal utbetales til den enkelte som stønaden skal komme til gode og at det stilles krav om separate søknader fra den enkelte stønadsmottaker.

Høringsfrist: 22. oktober 2021. Bergen kommune har fått utsatt frist for besvarelse til 1. november 2021.

Innspill fra fagetat:

Etat for sosiale tjenester (fagetat) deler departementets vurdering av at de foreslåtte endringene vil kunne bidra til økonomisk selvstendighet, likestilling og utjevning av maktforhold innad i familier.

Etaten deler også vurderingen av at de foreslåtte endringene er hensiktsmessige i forhold sosialtjenestelovens formålsbestemmelse og bestemmelsene i lovens kapittel 5 om saksbehandlingen.

Ad forslaget om at søknad skal fremsettes av den enkelte myndige person som stønaden skal komme til gode.

Bergen kommune har i flere år vurdert det som viktig at begge ektefeller skal levere søknad og at vedtak skal sendes til begge når stønaden kommer begge til gode. Kommunen har

derfor en praksis som tilrettelegger for dette. Denne praksisen medfører at vilkår om aktivitet og behov for arbeidsrettet eller annen oppfølging vurderes for begge ektefellene. Dette er selvsagt også praksis når begge to i et samboerforhold har rettigheter til økonomisk sosialhjelp. Det er likevel en forskjell i saksbehandlingen ved at ektefeller ofte har fått ett felles vedtak, mens det i hovedsak er fattet separate vedtak på samboere.

Kommunen har imidlertid ikke hatt som praksis at myndige barn som bor hos foreldre og som går på videregående skole må levere søknad. Det har i hovedsak vært opp til den enkelte familie om foreldre søker om stønad til livsoppholdsutgifter for hele husstanden eller om eleven over 18 år søker selv. Kommunens praksis er basert på føringen i punkt 4.18.2.10 i Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV der det blant annet står: «Det kan være hensiktsmessig å vurdere en elev i ordinær videregående opplæring som del av familien til skolegangen er avsluttet.»

Praksis ivaretar hensynet til at hjemmeboende elever over 18 år i videregående skole skal slippe å bli sosialhjelpsmottakere dersom foreldre ikke har forsørgerevne, og at foreldre skal slippe å informere sitt voksne barn om at de mottar sosialhjelp.

Etaten registrerer at departementet har nevnt elever på videregående skole som et eksempel på unntak fra hvem stønad kan utbetales til, altså et unntak fra endringen i § 22. Etaten vil her bemerke at unntaket som er foreslått for § 22 har liten innvirkning på hensynene nevnt i avsnittet over når det ikke også er unntak fra kravet om at alle myndige personer som omfattes av stønaden må sette fram søknad. Spørsmålet blir da om det skal være noen unntak fra krav om å framsette søknad for å ivareta de nevnte hensynene. Etter fagetatens vurdering må de nevnte hensynene avveies mot andre hensyn, blant annet hensyn til tiltak som kan forhindre negativ sosial kontroll ovenfor unge voksne. I denne avveiningen mener vi at sistnevnte hensyn skal ha størst vekt.

Fagetat støtter ut fra dette forslaget om at søknad om sosialhjelp skal fremsettes av den enkelte myndige person som stønaden skal komme til gode.

Etaten stiller imidlertid spørsmål med plasseringen av bestemmelsen i loven. Etter vår vurdering bør bestemmelsen ikke knyttes til § 18, men inngå som egen paragraf i kapittel 5.

Ad forslaget om at stønad som hovedregel skal utbetales den som stønaden skal komme til gode

Fagetat støtter dette forslaget og mener det er et viktig tiltak for økonomisk selvstendighet og likestilling i familien.

Som tidligere nevnt har kommunen per i dag ikke slik praksis når det gjelder ektefeller, men har det i stor utstrekning for samboere. Den enkelte sak som gjelder fordeling av stønad til ektefeller vil derfor medføre noe merarbeid. Etter vår vurdering kan imidlertid merarbeidet i den enkelte sak minimaliseres ved endringer i fagsystemet. En stor del av kostnaden for kommunen det første året vil derfor knyttes til digitale tilpasninger i fagsystemet. Ved at fagsystemet tilrettelegges for at stønad til en husstand fordeles til to eller flere av husstandens medlemmer, vil etaten kunne håndtere merarbeidet på en måte som ikke medfører økt saksbehandlingstid.

Etaten har ellers ingen merknader til departementets anslag.

Fagetat har også noen innspill på behovet for å gjøre unntak i særlige tilfeller og hvilke tilfeller som kan anses som et særlig tilfelle.

Fagetat vurderer at det er nødvendig med en åpning for unntak. Dette primært for å ivareta personer som av ulike årsaker ikke har bankkonto og/eller legitimasjon som er gyldig i Norge. For flere av disse vil det være den beste løsningen at stønad utbetales til annen person.

Det er vanskelig å avgrense hva som ellers kan komme inn under særlige tilfeller, da det gjerne er en kombinasjon av flere ulike forhold i tjenestemottakers situasjon som medfører at unntak må gjøres.

Så lenge det er et krav om at alle myndige personer må framsette søknad, vil dette også gjelde for hjemmeboende skoleelever over 18 år. Da bør hovedregel for utbetaling være den samme som for andre myndige personer, altså at stønaden utbetales til eleven. I enkelte familier kan det imidlertid være forhold som medfører at utbetaling bør skje til foreldre, men fagetat vurderer at det ikke bør være en generell føring om utbetaling til foreldre.

Byrådets vurdering og forslag til høringsuttalelse:

Formålet med sosialtjenesteloven er blant annet å bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, mulighet til å leve og bo selvstendig, sosial inkludering og fremme overgang til arbeid. Formålet med loven er også å bidra til likeverd og likestilling samt forebygge sosiale problemer.

Økonomisk stønad til livsopphold (sosialhjelp) er en kommunal tjeneste regulert i sosialtjenesteloven § 18. Tjenesten er en rettighet for den som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende andre rettigheter, som trygderettigheter. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

De som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, har krav på økonomisk stønad.

Stønaden bør ta sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpen.

Ved vurdering av søknad om stønad til familier skal det ikke tas hensyn til barns inntekt av arbeid i fritid og skoleferier.

Departementet kan gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået.

Når kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen vurderer behovet for økonomisk stønad, legges alle nødvendige utgifter og alle inntekter til de myndige i husstanden til grunn ved beregningen. Blant nødvendige utgifter i en husstand regnes vanligvis husleie, strøm, innboforsikring, egenandel til eventuelle lege- og medisnutgifter og livsopphold (mat, toalettsaker og klær). Ektefeller har etter ekteskapsloven gjensidig underholdsplikt. Dette omfatter også ansvar for utgiftene for ektefellers felles mindreårige barn. Ved søknad om økonomisk stønad må begge økonomi vurderes samlet.

Sosialtjenesteloven § 22 lyder:

Når det ikke er truffet vedtak som nevnt i § 21 fjerde ledd, skal stønaden utbetales til den som har søkt om stønad. Dersom stønaden skal komme flere til gode, kan det bestemmes at den skal deles mellom dem.

Henvisningen til § 21 fjerde ledd gjelder adgangen til å fatte vedtak om at stønaden helt eller delvis skal gis i form av varer og tjenester. Dette skjer unntaksvis, når det antas at stønaden ikke vil bli brukt i samsvar med vilkår som er fastsatt etter sosialtjenesteloven § 20. Vilkår om å bruke stønaden på bestemte måter kan for eksempel være aktuelt for en tjenestemottaker som har problemer med å disponere sine midler.

I saker hvor den økonomiske stønaden skal komme flere myndige personer i en husholdning til gode, er praksis ofte at saken registreres på en av partene i kommunenes fagsystemer. Hovedsakelig foregår saksbehandling rettet mot personen som saken er registrert på. Dersom begge parter søker, kan den ene søknaden bli annullert og at begge søknadene blir behandlet på personen som saken er registrert på.

Forslag til endring i sosialtjenesteloven § 18 første ledd lyder:

De som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, har krav på økonomisk stønad. *Søknad om økonomisk stønad skal fremsettes av den som stønaden skal komme til gode.*

Forslag til endring i sosialtjenesteloven § 22 lyder:

Når det ikke er truffet vedtak som nevnt i § 21 fjerde ledd, skal stønaden utbetales til den som stønaden skal komme til gode. *I særlige tilfeller kan stønaden utbetales til en annen mottaker.*

Departementet mener at for å oppnå sosialtjenestens formål om å bedre levekårene for vanskeligstilte og bidra til sosial og økonomisk trygghet, så er det viktig at mottakere av økonomisk stønad skal kunne rå over og disponere egne midler til sitt livsopphold. Det er en viktig del av bakgrunnen for departementets forslag om å stille krav til innsendelse av søknad fra hver enkelt tjenestemottaker, og om å endre hovedregelen om utbetaling av økonomisk stønad i sosialtjenesteloven § 22. Departementet mener videre at forslaget vil kunne bidra til en utjevning av maktforhold innad i familier.

Byrådet er enig i at kan være hensiktsmessig i at det søkes separat om økonomisk sosialhjelp fra den enkelte stønadsmottaker i husstanden som er over 18 år. Samtidig kan det være forhold i husstanden som tilsier at stønaden ikke skal utbetales til den enkelte tjenestemottaker da vi vet at det finnes stønadsmottakere som ikke klarer å disponere stønaden hensiktsmessig. Dette kan også forekomme i situasjoner der tjenestemottakeren har fått økonomisk rådgivning. Det finnes også situasjoner hvor begge parter ikke har egen konto som stønaden kan utbetales til.

Departementet har beregnet at den økte merkostnaden vil oppgå til 6 mill. til deling av stønadene i de tilfeller hvor det er en søknad og det fattes et felles vedtak for familien. Ved saksbehandling av to separate søknader og to saker har departementet anslått en merkostnad for kommunene med 50 mill.

Departementet har beregnet den økte merkostnaden til 56 mill. Siden Bergen kommune utgjør ca. 5 % av befolkningen så vil Bergen få dekket ca. 2,8 mill.

Byrådet stiller seg bak forslaget om endringer i sosialtjenesteloven §§ 18 og 22 om søknad om og utbetaling av økonomisk stønad slik det kommer frem av høringsnotatet og mener det er et godt forslag. Forslaget medfører økt likestilling og kan samtidig redusere risikoen for vold i nære relasjoner. Det vil også øke muligheten for kommunene å kunne følge tettere opp den enkelte stønadsmottaker i familien for å bedre mulighetene til økonomisk selvstendighet og selvhjulpenhet.

Begrunnelse for framleggelse til bystyret:

Byrådets fullmakter § 6, vedtatt av bystyret 16. desember 2020 i sak 378/20:

Høringsuttalelser i prinsipielle saker som samtidig innebærer politiske avveininger, skal avgis av bystyret.

Saken anses å være prinsipiell og innebære politiske avveininger.

Høringssaker – vedtatt av ordføreren på sommerfullmakt 16. juli 2021 har i møte i sak 2019/90083-235 punkt 16 fattet følgende vedtak: Utvalg for helse og sosial innstiller til bystyret som avgir høringssvar til «Høring - Forslag til endringer i sosialtjenestelova §§ 18 og 22 om søknad om og utbetaling av økonomisk stønad» på vegne av Bergen kommune.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bergen kommune avgir høringsuttalelse til Arbeids- og sosialdepartementets Forslag til endringer i sosialtjenestelova §§ 18 og 22 om søknad om og utbetaling av økonomisk stønad, slik den fremkommer av byrådets forslag.

Dato: 7. september 2021

Roger Valhammer
Byrådsleder

Lubna Boby Jaffery
Byråd for arbeid, sosial og bolig

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

Høringbrev, Høringnotat, Ber om utsatt frist – Høring – forslag til endringer i sosialtjenesteloven §§ 18 og 22

Saknr 288/21
Arkivsak: 2021/57623

Til mottaker

Høringsuttalelse - Forslag til endringer i sosialtjenestelova §§ 18 og 22 om søknad om og utbetaling av økonomisk stønad

Bergen bystyre behandlet saken i møtet 27.10.2021 sak 288/21 og fattet følgende vedtak:

Bergen kommune avgir høringsuttalelse til Arbeids- og sosialdepartementets Forslag til endringer i sosialtjenestelova §§ 18 og 22 om søknad om og utbetaling av økonomisk stønad, slik den fremkommer av byrådets forslag.

Bergen bystyres behandling

Følgende representanter tok ordet:

Hilde Onarheim (H) og Chiku (Ali) Ahmed Mkalu (R).

Votering:

Innstillingen ble vedtatt enstemmig.

Utvalg for helse og sosial behandlet saken i møtet 06.10.2021 sak 105/21 og avga følgende innstilling:

Utvalgets innstilling er likelydende med bystyrets vedtak.

Byrådet behandlet saken i møtet 16.09.2021 sak 280/21

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Byrådets og utvalgets innstilling er likelydende.

Bystyrets kontor, 29.10.2021

Birgitte Worren Bratland